

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ У ЗМІСТІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ (2005-2021 рр.)

Шевченко С.М.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
старший науковий співробітник
відділу історії та філософії освіти
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
shevchenko_s_n@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-0432-8893

Упродовж 2005–2021 років зміст шкільного курсу історії України зазнав суттєвих трансформацій, що були безпосередньо пов'язані з формуванням нової політики пам'яті та переосмисленням історичного минулого. Історична пам'ять у цьому контексті виступає не лише як елемент змісту навчання, а як структурний компонент формування національної ідентичності учнів. Як підтверджують наші дослідження то «на всіх етапах навчання в школі забезпечується гармонійний і цілісний розвиток здібностей особистості, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності задля процвітання України. Відтак збагачується інтелектуальний потенціал народу, його духовність і культура. В основу виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї і школи, наступності та спадкоємності поколінь» [6, с. 227].

На початковому етапі (2005–2013 рр.) зміст курсу історії України переважно орієнтувався на фактологічне викладання історичних подій із поступовим включенням елементів ціннісного аналізу. Водночас уже тоді простежувалася тенденція до посилення уваги до тем національного державотворення, культурної спадщини та історичних постатей, які відіграли ключову роль у формуванні української державності [5].

Після 2014 року відбувається якісна зміна підходів до викладання історії, що пов'язано з подіями Революції Гідності та початком російської агресії. Історична пам'ять набуває виразного виховного та світоглядного виміру, а навчальний курс стає інструментом формування громадянської позиції та національної свідомості учнів [4].

У програмах і підручниках посилюється увага до таких тем, як Голодомор 1932–1933 рр., Українська революція 1917–1921 рр., дисидентський рух, незалежність України 1991 р., Революція Гідності та сучасні події російсько-української війни. Це свідчить про формування нової моделі історичної пам'яті, що базується на принципах тягlosti державотворення та національної суб'єктності [3]. Отже, Україна, як незалежна держава з європейським вектором розвитку та орієнтації на європейські цінності продовжує рухатися до впровадження європейських освітніх стандартів, співпраця в рамках різноманітних освітніх проектів, розвиток сучасної освіти програми для потреб європейського ринку [1, с. 134].

Таким чином, історична пам'ять у шкільному курсі історії України трансформувалася від суто навчального компоненту до важливого інструменту виховання громадянина, здатного критично осмислювати історичний досвід і формувати власну ціннісну позицію.

Список літератури:

1. Makarov Z., Ovsiankina, L., Tokuiyeva N., Shevchenko S., Zagorodnya A., & Tadeush O. The Management of Innovation Processes in Higher Education Institutions of Ukraine on the Way to the Formation and Development of the European Knowledge Market. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. V. 15, № 4, 2023. С. 132-158. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/15.4/785>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020.

3. Касьянов Г. Пастка націоналізму: історія, пам'ять, політика. Київ : Лаурис, 2018.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Київ, 2015.
5. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні. Київ, 2005.
6. Удод О. Шкільна історична освіта як політика пам'яті. 2013.
7. Шевченко С.М. Традиції українського національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх школах: золота спадщина українських інтелектуалів (1990-2009 рр.). Науково-педагогічні студії. Вип. 9. 2025. С. 226-242 <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2025-9-226-242> <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746004/>